

LA RENAXENSA,

PERIODICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS

SURT LOS DIAS 1 Y 15 DE CADA MES.

Preus de Suscripció.	Redacció y Administració	Reclams.
Tres mesos. 6 Rals.	Carrer de Ripoll, n.º 22, segon pis.	Los subscribers, per ratlla. . 1½ Ral.
Al estranger, tres mesos. . . 9 »		Los no subscribers, per id. . 1 »
Ultramar, tres mesos. . . . 12 »		Passant de 10 ratillas a preus convencional.
Un número sol. 1 »		

SUMARI.

En Xavier Llorens y Barba y la filosofia catalana: per Francesch Masferrer.—Pàtria, Fides, Amor d' en Wenceslau Querol de Valencia, Jesús als pecadors de Mossen Jascinto Verdager de prop de Vich y Avant d'en Gabriel Maura de Mallorca: per F. M. A.—Pàtria, Fides, Amor (Poesia): per Vicent W. Querol.—Mostra de quatre manuscrits del segle XIV: per Emilio Grahit.—Jesús als pecadors (Poesia): per Jascinto Verdager.—Odas d' Horaci: per Joan Sardà.—Departament de un aymador. Plant de sa aymia. Retorn de l' aymador: per J. S. y Ll.—Avant! (Poesia): per Gabriel Maura.—Bibliografia: per J. Roca y Roca.—Historietas Morals: per Joaquim Riera y Bertran.—Novas.

EN XAVIER LLORENS Y BARBA

Y LA FILOSOFÍA CATALANA.

I.

La mort d' en Xavier Llorens y Barba, vilafranquí il·lustre y catedràtic digníssim de Metafísica de nostra Universitat, de qui ja tants fruïts de sabiesa des de sos tendres anys havien rebut la ciencia y la patria, y de qui tants mes encara n' esperaven rebre en sa edat madura, a la que tot just entrava; mort vivament sentida y plorada en estes hores pe'ls lletrats tots, pe'ls Claustre y escolars de Barcelona, esserho deu també ab rahó (y ho será tantost sabuda) per quants serveixen en son cor una guspira d' amor a la terra, que ab ell acaba de perdre un del mantenedors mes fermes de ses honestes y honrades costums y 'l conreador pot ser mes necessari en el camp de ses lletres.

Aytal y mes encara representava y era lo malaguanyat psicòlech, temps feya malaltís de tant de treball y d' estudi, rendit a la fi de fatiga y mort avuy de sentiment per la pèrdua de sa dolça mare, a qual greu separació un any apenes l' ha dextat sobreviure sa filial tendresa. Per son bon cor y alt seny, per son recte juhi y consell franch, com a pensador profund, crítich expert y pur y triat humanista, era distingit y consultat (si poch tal volta en l' estranger, de hont no's volgué fer conèixer) prou al manco pe'ls qui les arts y ciencias en nostra llar cultiven; y de propis y d' estranys altrement ho fora, a no esser la seua modestia, que 'l mantingué sempre retret del mon, en la soletat del estudi o en la companyia de sos amichs y dexeables; dextant no mes apreciar y conèixer a aquets

pochs afortunats la riquesa de sos sentiments, la claretat de la seua inteligencia y 'ls dons y favor celestials que sa anima bonica atresorava.

La verdadera sabiduria, inseparable companya de la virtut, esser no pot superbiosa, a voler creure com esllely, lo que l' Esperit divi son conseller li mana; mas poch sabis hi han hagut no obstant, (si cap avuy se'n troba,) que tals inspiracions seguitne, axis s' hajan humiliat vivint tant atrets pe' l Cel y despagats de la terra fins al punt de renunciarne, com completament ell ho feu y ab tanta feultat ho ha complert, a l' immortalitat mundana. Mica ni gens l' havia may ensomiada la seua anima ardida, lo seu esperit coratjós, de natural esquerp a tot amanyagement y festa, sórt a la veu de la fama, fugint esparverat dels mundanals aplaudiments, allà d' enllà volantse'n darrera'l be, la veritat y la bellesa, celests y esplendorosos astres; lluny, allunyat del tot de l' arbre de la gloria qu' a reposarne a l' ombra 'l convidava y del que ni en vida volgué un brot de llor per engarlandar son front, ni en mort una corona de perpetuines per enramar sa tomba.

Defugintne tota pompa, rebujant qualsevulla honor, lliure d' ambició y vanagloria se contentà senzillament en vestir la toga y 'l barrétó de doctor en Filosofia y Lletres, en professarles ab escalfada fe en lo sagrat de son cor y en ensenyarles ab un zel y paciència ja may vists en la sempre atenta y concorreguda escola. Y axis ab la rigorositat de principis propia d' un philosoph grech y ab l' austeresa de costums d' un de crestià, tal com havia viscut, humil, obscur y santament volgué morir als braços de nostra mare l' Esglesia, que ministrantli sos Sagraments, en la pau del Senyor va adormir-lo; y voltat de sos amichs, a qui per tot comiat diu, que encomanen a Deu la seua anima, que soterren modestament son cors y que ja mes en res ni per res d' ell al mon fassen memoria, privantlos axis del consol de poder honrar son nom com caldria, y no dexantnos a sos dexeables mes recordança que les notes preses en cátedra de ses lliçons que no volgué may dar a l' estampa y 'l bon eczemple de ses virtuts per imitarlo.

Del Cel nos perdone avuy la seua anima, si tan poch dihent, havem trencat sa voluntat darrera, y ja que no planyer la mort del mestre y philosoph, que se 'ns dexe condoldre al menys del estat en que ro-

mandrà, si Deu no hi ajuda, la nostra escola, la Catalana Filosofia, en dolents temps orfa y desamparada.

II.

Gracies als prechs de nostres pares y á la misericordia de Deu, d'un quant temps ençà, s'ha dexiondat en nostra terra, cansada de viure esclava de cors y d'ànima, la vida literaria y científica, (que la moral l'ha tinguda sempre desperta, com la té tot poble qui alena), vida prou jove y fresca en altres jorns y que de dissort en dissort s'havia anat apagant, apagant, fins casi be morir-se.

Nosaltres som la generació ditxosa, que aytals senyals de vida ha pogut veure apareixer; sentir de per tot arreu brotarne sons d'esperança; aixecarse veus alegres y, puix que no contemplar resucitar los antics comtes que ens donaren los Furs y los Usatges, tornar al menys sos jutglars y trobadors y obrirse de nou del Gay saber les cortstancades. Mas si per cantar lo renaxament han sobrat poetes, falla n'han fet moralistes y filosofhs per completar-lo; y encara fortuna, que com los aucells tenen instints que parexen sabis y les plantes y flors virtuts medicinals, axis també ls bons poetes (y d'ests no'ns n'han mancat ni'ns en manquen) ensemps que deliten, n'adoctrinen, y començant per endolcirne 'ls mals de nostre cor ab tendres rims, acaben per guarirlos del tot ab l'encens de fé y aroma de pietat que n'eczalen les seues esparses.

Ni per aço empero d'exa d'esser trist, qu'un poble, que com lo nostre, té nomenada de consirós y pensatiu, de seny dreturer y esperit práctic y qu'ell mateix se confessa per llabis del vocable *mes amich de veritats, que de cançons y romansos*, compte tant pochs filosofhs y entr' aquests (si be hi ha qui val per molts, com Mossen Jaume Balmes, columna de l'Esglesia catòlica, gloria d'Espanya, honra de Catalunya y ergull de ma ciutat benvolguda) un, no mes un, que represente com cal la nostra escola, un, no mes quel que plorem y haurem de plorarne, que sia ver fill de la terra, sols en Xavier Llorens, á qui pugam dir philosoph catalá veritable, com que, prenent per guia de l'especulació nostre propi seny, nostre mon y cel moral (al menys en sos darrers estudis) preferentement observava, essent catalá de cor, de pensament y fins de parla, plahentse sovint en recordar ncs sabis mots de la materna, per axis darnos á comprendre altes é importants idees, ab ella á nostre rahó mes capibles.

Quedant ya solemnement proclamada y unaniment regoneguda pe 'ls filosofhs de l'escola Catalana, filla, sinó germana de l'Escocesa, la *consciencia*, ella y sols ella admetentne, tal, qual es, entera, sencera y verdadera, com á punt de partida de tota Filosofia; degudament ariatja per ells y començat á ensajarse d'art tant noble l'instrument natural, l'*observació* contínua, feel, delicada; marcat el camp de domini, y posseció d'ell presa y ab lo temps transcorregut prescrita; clos y tot per les fites corresponents, *primers principis y nocions darreres* nomenades, santes termes descubertes ja pe 'ls primers mestres de l'antiguitat, á cada pas surtides á marcar el sò dels investigadors, presentanset á sos ulls, fermes, altes,

sagrades sens dexarse may ultrapassar fites ab novella cura repassades ultimament per Reid, Steward, Royer-Collart, Jouffroy y sobre tot per en Guillem Hamilton, psicólech com tots aquests, dialèctich mes destre, crítich mes erudit que cap, (lo primer d'Europa, segons se plau en confessar Cousin son noble contrincant) y completador en fi, per ses disertacions metafísiques, de la ciencia, reduhida per sos predecessors á una pura *fenomenologia y nomologia* del pensament: ja no cabian en nostra filosofia ni les hipótesis gratuïtes, ni les construccions sistemátiques, mes aviat produyts de la fantasía que de la rahó, ni'ls actes mes elevats d'aquesta, dels que'n som inconscients, ni les anàlisis imperfectes de l'enteniment, ni l'estátua de Condillac, ni l'unitat absoluta de Schelling, ni la visió Hegeliana, ni l'ideal Krausí.

Y axis nostre philosoph, aprofitat dexeble y digne successor d'en Martí d'Eixalá, capdill en Catalunya de la nova creuada en favor del sentit comú, seguint les petjades dels sabis Escocesos y principalment de son veritable geni, son últim especulador, qual saber y virtut tant admirava, sens mes vagar ni discorre, separantse enterament dels *sistemes*, com d'obres dels homens sovint falses, imperfectes y mesquines sempre, devant de l'obra de Deu, *la naturala*, ab ella abraçantse de tot cor y ànima, despres d'haverla examinada é interrogada en sí mateix y en los altres, en lo mon y en los llibres meditant y rahonant, unint y distingint, analisant y sintetisant se trobá com no podia menys de trobarse, al voler dar compte del conexement humá, sola y única missió del philosoph, ab los dos components, d'ell concomitants necessaris ó mellor dit potser factors primitius é indispensables, ab los dos coeficients de tot pensament concret y viu, de tota y qualsevulla cogitació nostra, be se referesque al passat, al present ó al futur, al ordre natural ó sobrenatural, á Deu, al mon ó als homens, ab l'element empirich, al costat y en combinació del racional, elements tant diversos y per mes misteri tant confosos, tant lligats, tant units; ab aquell successiu ab el temps, mudable en tot lloch, á cada ocasió distint, modificantse y transformantse al atzar del fat, als juhis de Deu y á voltes al mateix franch arbitre del home l'únich conegut y visible de nosaltres, al costat, ó mes be demunt de l'altre, del racional (sa condició *sine qua non*) que uniforme, constant y permanent resta al fons del sers dormit, nu é invisible y que per l'empírich apareix excitat, revestit y descubert sinó á nostres senys qu'ab tota la seua subtila no'l poden atenyar, (escapantse lo mateix en el mon físich, que en el moral y en el intel·lectual) subjectes á ses mirades y en l'altre á elles transcendent á son alcanç) y sols per Deu revelat á l'ànima per la fé natural que lo que no veu creu no obstant, y que si nó 'ns dona la ciencia, ja'ns dona la crehencia y que si nó coneix, ja es *radix omnis cognitionis nostrae*.

Enfront donchs de la faç empírica ó històrica de la vida humana, única qu'a nostres ulls clara mostra son divinal Autor, qui l'altre en secret ne té y ne guarda, no cal dir, si li podia ser indiferent la vida del poble, qu'escalfant lo seu cor al foch de la llar, il·luminant la seva ànima ab la llum de la fé y nu-

drint sa pensa ab l' experiència dels avis, tota la seua á ell li havia comanada, forta, sana y robusta, com la vivia; y tot-hom comprendrà immediatament el perquè d'aquelles greus y dolces recordances, que des la càtedra n'enviava als enderrochs de nostres monuments, al apagat ressó de nostra música y á les escampades fulles del vocabulari de nostra llengua, bé prou fentse endevinar, que volia y de que 's dolia, qui axis sobre les ruïnes plorava 'l passat qui tants bells tresors de saber y virtut nos ha trames, clamava contra 'l present, que tants malversar n' ha vist per culpa seua, y planyia l' esdevenidor á qui en mala hora robats han de fer falta.

Filosofh de la naturalesa, desijant contemplar la cara á cara ab aquella verginal frescor y gracia infantívola, ab que Deu volgué criarla, playali d' anar á encontrar el sentiment crestallí y gert, quant de la font viva del cor brolla, seguirlo en ses corrents tranquiles, blaves de bonança ó en ses inquietes reïnflades, rogenques de maror, esguardar les espines y flors qu' en l' ànima cria, ab que dolç nos delita ó verinos nos punxa, nos embalsama ó enmetzina, nos mata ó cura; gojavas, en endreçar al cel del esperit la mirada, per' en ses nits serenes afiturar com les llums dels pensaments trémols despunten, com gentils brillen, y tristes s'apaguen; com se mouhen lleugeres, ara unes cahent y perdentse en son vol, ara mes y mes al firmament altres clavantse; ara restantne 'de soles, ara ordonansen' en petites cobles, y en gran munió, en camps d'or aplegantse per indel·ligables llaços sostingudes; ab sos propis ulls en fi, volia veurer mourerse 'ls resorts tots de l' activitat humana, apareixer los motius, determinarse 'l voler y prosseguir les obres y amich de cors, esperits y costums vergens ab inefable embadaliment escoltava de les boques, qu' encara parlen pura nostra llengua les remembrances del avior, los consells y maximes trestes, si de quant nostra terra era mes selvatge, nostres viles menys pulides y nostres vilatjans mes esquerps, de quant en cambi nostre poble tenia potser l' enteniment mes clar, lo coratge mes ferm y sobre tot al menys la veu mes senzilla y franca.

Per ço no s' envergonyia de tancar de tant en tant los llibres, d' exar l' estudi, surtir á respirar els ayres purs del camp entaular y conversa ab la gent llega, de sos rustechs llabis recullintne delicatissims conceptes morals y esteticchs, produyts naturals de les ànimes vergens; en ses grosseres testes vehent compassat marcarse el ritme de les lleys formals de l' enteniment, no funcionant ab manco regularitat, ab tot d' esser á mes humils objectes aplicades y dels fets y dits dels pagesos y vilatjans trayent sovint arguments, per rebatre les sentencies de nomenats metafisichs, qui ab sos parers singulars contrestar volgueren la certenitat del humanal linatge.

Y aqui vindrà be (ja que del *seny comú* sens adonantsen hem entrar á parlar) recordarne l' importancia, que li donava nostre Filosofh, qui distingia ab aquest nom modest, llegitimat per innombrables auctoritats de molt pes, y per ell mes y mes especificat encara, la seua escola nomenada també de *l' observació, de la limitació y del realisme natural*; seny pe'l

qui dexavas' guiar sempre en ses investigacions, seny qu' invocava en les qüestions mes fondes, á qual llum, regonexent les construccions sistemátiques, feya veure per hont flaquejaven y 's sostenien, del seny comú ab les armes enderrocantles totes á la fi, per assentar en ses ruïnes ampla, sòlida y altiva la *Philosophia perennis*, la filosofia de tots els pobles, de totes les edats, la ciencia de tots els homens, y fins la de la vida pràctica de sos mes tenassos contradictors.

Molt restaria á fer encara, per d' exar no arrodonit, si sols escalaburnat, el caracter de nostra filosofia, que a tenir mes temps y mellor enginy hauriam probat abuy de descriure á nostres lectors, de qui suposantla coneguda, prescindirém d' altres elements distintius, per ficarnos un xich mes en un que, si sempre es prou important, mes ho ha d' esser per nosaltres, que nos dirigim principalment als catalanistes.

Essent (com tots sabem) el llenguatge quelcom mes qu' un medi de transmissió de les modificacions de nostra pensa, quelcom mes que son portador y missatger; havent la paraula donat ja al pensament, (quan li dona ales per volar en l' ayre y posarse en les memorias y en els llibres) sosteniment, forma y cors (si aqui valen comparances) sens lo qual ni un instant existir poguera en la conciencia; essent tot pensament per tal, encara que del Cel vingut, un cop en la terra y entrat en l' esperit, verb, verb encarnat en nostre llengua, organísat per ella, alenat y vivint ab ella, qu' ara á soles baxa 'l murmura á l' ànima, ara ab veu alta y clara 'l manifesta y revela, be es logicch, que qui 'l pensament cerque viu, pur y espontáneo, sens abstracció, sens artifici ni barreja, tal com Deu á l' ànima l' infundeix, lo cor l' escalfa y l' enteniment l' elabora, vulla també la llengua nativa, germana bessona del pensament, aquella llengua, que d' una manera semblant, á la qu' el poeta castellá nomena la dels aucells, podem dir *cantar saborós* y mes inspirat *que no après*; aquella que acertadament califica un dels mes corals amichs d' en Llorens de *vestit tan acostat á l' ànima y de tanta durada, que sols un poble ensopit y lloret consent tacarsel y esquecerlo y llavors per castich va per espay de molts setgles espellissat y mita nu devant l' historia, compareix mut y afrontat devant lo esdevenidor..... á la llengua feta apostada per nosaltres, llavorada á matge y semblansa nostra, á la llengua, que fa mil anys anám ablanint ab l' alé de la nostra ànima y repastant ab lo foch de les passions pera emmotllarla á la nostra fesomia y fins á la nostra historia*; á la llengua que fa cantár al poeta, arrencat de la patria, que anyora.

«Si quant me trobo sol, parl' ab mon esperit
En llemosí li parl', que llengua altre no sent,
E ma boca llavors no sab mentir ni ment
Puix surten les rahons del centre de mon pit.»

Bé y millor del que, may podem arribar á dirho nosaltres, diuhen le sabies paraules d' en Marian Aguiló y les inspirades estances d' en Bonaventura Aribau el valor historich moral y filosofich de la llengua materna, que del breçol al peu ab ses veus dolces vé á despertar nostres cors, nostres penses y nostres ànimes, qu' ens dicta un cant per cada tristesa y alegria, una oració

per cada treball y pena, un consell per cada dubte, una retgla per cada obra, guiantnos á cada pas de la vida, ensenyantnos á cercar la veritat y fugir la mentida, á estimar el bé y avorrir el mal, fentnos distingir y conèixer quantes coses mes poden interessarnos, els objectes corporals y espirituals, els d' eix mon y del altre, del Cel y de la terra.

Res té d' estrany, que no mes ella sia la llengua, que 'l cor sente, l' única que l' esperit entengue, si ab ella formarem nostre interior, ab ella per primera volta ab l' exterior ens comunicarem; ab ella nomenantnos la mare els objectes qu' á nostres ulls tot just oberts al mon sens' presentaren, per medi d' ella adquirint nostres primeres é indelebles conexenses, essent per tant motius, ó desfresses, les veus estranyes ab que despres sentim cridar les coses; motius que no 'ns poden dar la verdadera intel·ligencia, el verdader conexement, que no'ns poden tornar la primera intuició, ni trasladarnos á aquell preciós moment, en que passarem de la ignorancia á la ciencia, de les tenebres á la llum, á la llum, ab que acaba d' aclarir l' objecte, ja il·luminat y visible, el concepte que clarejant l' enteniment li aplica, ab ell mes y mes distingintlo, concepte ó noció que queda desde llavors tant unit ab el ser, que determina y classifica, que sempre per ser prou clar per nosaltres ab ell deu tornar á presentarsens á la memoria, la fantasia ó á la vista.

L' observador pacient de la naturalesa qu' aspirava esser sols d' ella *minister atque interpres*; el metafísich en que, pensant Bacon, recomanava y practicava el principi del *commercium intellectus et rei*, per medi d' el tracte franch y comunicació amistosa de nostres facultats ab sos objectes, fundat en la consciencia y apoyat en el sentit comú, establint una ontologia, una psicologia, una cosmologia, una *theodicea*, una doctrina del ser real, de l' ànima, del mon, de Deu, si nó tant extensa absoluta y tant conforme al ideal de la Filosofia (*la omniscientia*) com la tenen les escoles racionalistes, mes ferma y segura y mes adaptada á la nostra naturalesa finita, limitada y relativa, bé debia considerar el matern llenguatge, com 'l medi natural de comunicació interna y externa, humana y divina; la llengua pàtria *vulgar* com la mes pròpia pera substituir á les llengües sabies, abandonades, des que s'ha volgut popularisar la ciencia; la llengua catalana, en fi, molt, si nó la mes semblanta á la llatina, enriquida ab les dexas de antigues escoles filosófiques y poetiques, feta mes sùtil y clara pe'ls trobadors y escolastichs, servada pura pe' l bon sentit del poble, la llengua de les *melancòliques y dolces tonades*, de les afirmacions categòriques, la llengua que té el mot tendríssim d' *anyoransa* per aquella mena d' angunia, que altres pobles dehuen passar sens poder revelar-la ab els llavis, qu' aprecia en cada sentit la diferent activitat de l' ànima qu' expressa ab l' *espí*ar l' observació frisa y solitaria del *home* en el camp de les existencies y ab *el capir* la consegüent aprehensió d' elles que á totes en son testimoni les alega, jurant no sols en nom de Deu, si qué, en nom del mon y de l' esperit; la llengua catalana, que, fundada en la rahó é inspirada en el mes alt sentiment de la veritat, vol que la paraula sia quelcom mes qu' *efflatus vocis*, que vent

de boca, aixis nomenant per ironia tota vèrbola ó vana xerramenta, que fá la parla sinònima del rahonament y distingeix les coses en veres y no veres, com llengua prou analítica y sentenciosa, prou experta y rahonada y prou digna per totes exes y moltes altres mes qualitats de l' atenció, us y cura dels filosops.

III.

Poch que aquestes pobres y breus reflexions, poden fer conèixer á nostres lectors en sa vera fesomia la personalitat literaria d' en Xavier Llorens, en qui, com nos plau tornar á recordar, hem considerat tant sols lo catalanista, dexant per mans mes destres lo descriure el geograph original, lo philosoph complet, lo professor entès y pràctich de la facultat de Lletres, qu' ab son saber y virtut s' havia captat la confiança de la patria, lo respecte y fé de nostres doctors y l' estimació y voluntat de la juventud escolar estudiosa.

Impossiblement trobará Catalunya mes feel patri-ci; ab dificultat un altre fill tan lleal y noble; company tan digne l' honorable Claustre universitari; un professor igual la vacant càtedra de Metafísica, càtedra tal volta la mes difícil de desempenyar per la subtileza de ses materies y sens dubte la de major influencia per son caràcter fundamental en les demes rames de l' ensenyança.

La filosofia en efecte es la ciencia mes trascendent en totes les esferes de l' activitat humana, puix, ensemps que dona el tò y marca y senyala el compàs á tots els discursos de la rahó especulativa, acompanya é il·lumina també la rahó pràctica, essent ella l' oracle sagrat de l' inteligencia, la consellera natural del cor y una de les brúxules del mar de la vida. Segons els principis, qu' ella sente com á fonaments de veritat, axis surtapesel dret just ó utilitari, racionalista ó històrich, absolut ó relatiu; l' art apareix material ó espiritualista, realista ó ideal, grossera ó divina, y la moral resulta estoica ó epicúrea, egoista ó desinteressada, gentilica ó cristiana. En els asserts afirmatius ó negatius dels metafísichs se funden les mes, ja que no totes, de les confessions y contradiccions polítiques, artístiques y religioses y sens necessitat de fullejar molt l' historia del pensament y de la civilització, sab tot-hom, qu' ab l' empirisme sen' vé el sensualisme y ab eix lo materialisme y de prop ó de lluny segueixse la degradació de l' individu, la corrupció de la comunitat, les bacanals dels teatres, la divinissació de les passions, y la servitut dels pobles; com ningú ignora tampoch, que l' idealisme preceheix al racionalisme y ab ses visions y desvaris venen los plans d' organissació social, la proclamació de les lleys de l' ideal de l' humanitat, les utopies de la llengua, de la moral y de la fraternitat universals, l' esborrament de les fronteres, les guerres dels tyrans y l' avassallament de les nacionalitats y axis sempre s' ha vist que sols ab la filosofia *racional y empirica á un temps*, ab la de la *consciencia*, ab la de la *limitació*, ab la del *sentit comú* no mes, poden salvarse incòlumes del naufragi de sistemes é institucions humanes en la corrent tormentosa del temps les llars de la familia les glories de la patria y el Deu dels temples.

Tan alts y venerables objetes hem vist y vehem avuy escarnits y negats pe' l materialisme y racio-

nalisme novell y mes atreuit, doctrines massa preponderants en eix període de confusió d'idees y de revolució social y científica, qué está atravessant lo setgle actual per desdita nostra. Y en tals circumstancies no podem apartar de nostra memoria l'imatge benvolguda de nostre filosoph tant crestià, tant catòlich, tant espanyol y català, qu'avivant en nostres cors los sentiments mamats ab la llet y afermant-nos mes y mes ab sos principis en la fè de nostres avis nos feya amar la sabiduria y practicar la virtut...

Ab sa mort se 'ns ha tancat l'aula, ahont podiam aprendre la veritat á totes hores; ha enmudit aquella ven plena d'autoritat, que ofegava en nostres cors lo ressó de les de tants sabis á mitjes, y de talents estraviats que parlantnos mes á la sensibilitat, qu'á la rahó y mirant de persuadirnos abans de convencens, ara un, ara altre principi, conclouhen per negarnos aquells, que tenim mes coneguts y practicats.....

Deu l'haja perdonat.

Justa es sempre sa voluntat sobirana; inescrutables los seus secrets. Ell premie al qui ha mort, defensant la causa de la rahó y de la justícia, qu'es la seua pròpia, ab la corona de l'immortalitat, que no volgué cenyir en la terra; fassa creixer y fructificar la llevar qu'en ella dexá sembrada y 'ns envie, si axis plau á sa bondat, pera substituirlo, á qui si nó honre tant, no deshonre al menys la seua escola, per nosaltres ja desd'ara sempre mes sagrada.

Barcelona 20 de Matx de 1872.

FRANCESCH MASFERRER.

PATRIA, FIDES, AMOR D'EN WENCESLAU QUE-
ROL DE VALENCIA, JESUS ALS PECADORS
DE MOSSEN JASCINTO VERDAGUER DE LA PLANA DE
VICH Y AVANT D'EN GABRIEL MAURA DE MA-
LLORCA.

Molt nos plauhen y enamoren exes tres flors novelles, que Deu nos en dó á nostra literatura cada mes de matx; tant que no hem pogut separar l'una del altre y entrelligades com les guardém pe'l sentiment mes intim de nostra ànima, en un sol ram les oferim á nostres lectors; per mes que sien cullides en camps distints y tinguen colors, fulles y aromes diferents.

¡Prou agradoses aparexen totes á nostres sentits; prou belles y suaus á nostres cors; igualment tendres, fresques y gemades, nudrides per la saba de nostra terra, il·luminadas per la llum de nostre sol y respirantne, á qual mes, olors catalanesques! Ja poden flayrarles los crítichs mes delicats, que de segur no sabrán distingir, quina d'elles sia catalana mes vera ni manco endevinarne pe'l llenguatge de les poesies la pàtria de sos inspirats autors, cada un nat en diversa provincia de nostre antich reyalme.

Ygualment parla y escriu á la fi (com es natural, essent una no mes la llengua) lo fill de la montanya, que 'l de la marina; lo del continent, que 'l de les illes; lo mateix lo català, que 'l valencià y 'l mallorquí.

Ni 's conexien, ni s'havien vist may los tres poetes y ab tot concorden llurs veus, formen acort sos cants, cada un se correspon ab els altres y els enteném á tots qu'es maravella, descobrintlos parents de sanch, germans de llet y regonexentlos nets de nostres avis y fills de nostra mare.

L'unitat completa de llenguatge fou, sinó lo principal, lo primer, que notarem en les tres hermoses poesies, que tant nos cativen y precisament aquesta qualitat nos les ha fetes recullir de «*Las Provincias*» de Valencia, del «*Mensagero del corazon de Jesus*» de Barcelona y de la *Revista Balear*, de Palma ahont restaven escampades á fide que en els fulls de la *Renaxensa* aplegades ressaltés mes y mes la seua semblança, confonent á tots aquells qui res mes saben veure en nostres composicions, que corrupteles de llenguatge, vaguedat de sentiments y amanerament d'estil; mallorquinismes, arcaismes y neologismes, convencent-se per l'exemple que no son estroncades les deus de l'inspiració en nostra terra y de que no parlen pas nostres trobadors tan variat, tan estrany, y tant inintel·ligible, tan aspre y dur, tan confus y fosch, com malament s'ha volgut suposar; ans si mes uniforme y constant sempre, mes natural y viu, mes bonich y dolç, mes clar y català cada vegada.

Nostres lectors poden judicar de qual part sia la rahó ab les següents poesies, les últimes qu'en nostra llengua hem vist estampades, y que hem cregut obres providencials de Deu pera demostrar quina mena de fruyts deu llevar y lleva nostra novament conreada literatura.

Dexem parlar ara els poetes, y restém muts los qui som profans en l'art.

Escoltem (y no enumerém les poesies per son mèrit, y si sols tal com nostre enteniment les ha ordenades) escoltém l'original, l'enérgica, la terrible pintura, que des l'observatori de sa soletat nos fá un poeta de Palma de l'afany, cobejança y febra que 'l género humà, *Israel de tots els setgles*, sent per arribar á la sospirada terra de promisió, allunyát terme, qu'entre 'l *nubols de pols* á son pas axecat n'ovira; dels Moyses que pren y dexa per guies en son fatigós romiatge; de les lluytes contínues, que 'ls caminants promouhen; de l'aparició y esbayment etern del paradís per al mon tancat, sempre murat ab parets de bronze, coronades ab torres de diamant, custodiat per l'angel de l'ira, qu'al brant de la seua espasa de foch als homens expulsa, quant ja per entrar forcejen ses ferrades portes, mentres *ab veu de tró avant encara* els crida y vege si 's pot mellor descriure la marxa de l'humanitat, alegorizar mes be lo modern esperit revolucionari y satirizar mes amargament ses delirants follies.

Desencantats de les il·lusions, sòmnis y vanitats mundanes entrém al temple á rebre ab místich escalf la preciosíssima sanch, que del cor obert de Jesús ab lo cálzer de son cor ens dona lo novell y fervorós sacerdot, cantant ab els Angels del Cel, suspirant ab les santes Vergens, y defallint d'amor ab el bon Deu, mort clavat en creu per redimirnos.

Recordém, en fi, per escarni de tota idea y passió bastarda y perpetua enaltiment dels afectes mes

purs, axecats y nobles, la bellíssima glosa, que dels tres mots divins, que volten lo segell del Consistori dels Jochs florals, feu, al despedirse dels d'enguany, lo trobador vingut del pays de les paumes, dels tarongers y de la seda, de la gentil vila moresca, de l'una vegada rescatada, *dues voltes lleal* y sempre lliure Valencia, retreyentnos en tan sentides com ben entonades esparses les glorioses conquestes del rey en Jaume, les renomades prédiques de Sant Vicens Ferrer y les immortals trobes del poeta n' Ausias, acabant per mostrarnos altes les *barres de sanch*, ensenya prou digna de tremolar-se en mitx de la desolació de la *pàtria*, viu lo foch sagrat de la *fé* en lo Santuari, únich lloch ahont poder escalfar lo cor glassat pel dubte y resplandents al Cel les lleys del *amor*, convidant al mon á emmotillar en ses formes sobiranes les seues costums, com may, estraviades y corrompudes.

Barcelona, 8 Juny de 1872.

F. M. A.

PATRIA. FIDES. AMOR.

I.

D' un plech d'exes montanyes, d'un dels casals que'ls
roures
Volten en les garrigues dels Pirineus vehins,
Sis setgles fá els meus avis, durs fills de l' aspra serra,
Surtiren quant en Jaume alçá 'l penó de guerra,
Esglay dels sarrahins.

II.

Y al devallar dels singles vers les flayroses planes,
Per l' or del sol camblantne l'argent pur de les neus,
L' escalf sant de la patria duyen al cor mos avis,
Los lays d' amor dels poetes catalans en los llavis
Y en los escuts les creus.

III.

Jo que una breu estona vinch á seure á esta antiga
Sagrada llar hont crema lo foch del avior,
Com els soldats d' en Jaume, net d' ells y germá vostre,
Los tres mots per divisa encara ab ergull mostre
De PATRIA, FE Y AMOR.

IV.

Fill so de la joyosa vila que al sol escámpa
Tot temps de fresques roses brodat son mantell vert;
La coronada ab pámpols y fruyts que la llum dora,
La que la seda fila, la que remembra y plora
L' alarb en lo desert.

V.

Fill so de la que guaytan com dos gigants cativa
D' un cap Penyalgosa, de l' altre cap Mongó;
De la qu' en l' aygua juga, de la que fou per bella
Dues voltes desposada ab lo Cid de Castella
Y ab Jaume d' Aragó.

VI.

Be prou que n' ensomnian d' aquell llarch maridatge
De trescents anys les glories avuy sos fills darrers;
Be prou que ab mut coratge veëm com les gralles
negres
Volen p' els cims hont feyen sols en jorns mes alegres
Llurs nius los esparvers.

VII.

Llavors tu, oh Barcelona, á un temps soldat y náuxer,
La espasa als lloms cenyida y per ceptre el trident,
Per tos vaxells vetllavas del mar blau á la vora
Junt á Monjuich que s' alça com una inmensa prora
Navegant vers l' Orient.

VIII.

Y llavors tú, oh Valencia, palaus y temples gòtics
Basties y els rius feyes esclaus empresonar
Pera regar les hortes que avuy son ta bellea,
Y els rims de tos poetes anavas, Galatea,
Càntant prop de la mar.

IX.

L' AMOR, la FE y la PATRIA foren tres bones fades
Que'l bregol dels meus pares varen trenar llavors,
La FE ab les verdes paumes del martyri y la gloria,
La PATRIA ab los que guarda llorers eterns la historia
Y ab la murta els AMORS.

X.

¡La PATRIA...! En corts ó en lluytes, ab sanch ó ab veu
valenta,
Contra els estranys la terra, los Furs contra el dret real,
Be els defensá Valencia ab clar seny y ab mans fortes,
Per ço el punyal d' en Pere gravá dalt de ses portes:
DUES VOLTES LLEAL.

XI.

¡La FE...! Del humil frare mestre Vicents encara,
Ressó dels antichs setgles retruny l' ardenta veu
Que'n lo Concili als Papes, als Reys devant sos nobles
Y per les amplex places cridá als estols del pobles
«¡Honra y temor á Deu!»

XII.

¡L' AMOR...! L' ombra de N' Ausias á tan bell mot axeca
Lo front del llit de marbre, ficsant los trists esguarts,
Y plany de nou les trobes de sa immortal ferida,
Ell per qui fou la dona entre els dols de la vida
Com un *llir entre carts*....

XIII.

Jovent de Catalunya, nous trobadors, del nostre
Sagrat avior siaune, jo us prech, custodis feels.
Si l' arbre boscá axeca fins al cel blau les branques
Hont los aucells s' aturen y esclaten les flors blanques,
Es perquè enfonza raels.

XIV.

May com avuy qu' Espanya ovira envergonyida
Trencats corona y ceptre, brut son mantell de fanch,
Sos fills en lluyta infame, y 's veu menyspreada y sola,
May com avuy n' es digne qui el gonfanó tremola
Ab les barres de sanch.

XV.

May com avuy qu' el Dubte glaça los cors y brollen
Per tot fonts d' impuresa hont beu lo poble á doll,
May com avuy n' es digne qui diu la oració tènra
Y en les desertes ares cubert lo front de cendra
Dobla el cap y el genoll.

XVI.

May com avuy que 'l Odi esmola els ferests glavis
Y ven al encant l' ànima sos sentiments per l' or,
May com avuy n' es digne qui l' olivera planta
Y coronat de ròses al mon, trobadors, canta
La dolça lley d' amor.

Valencia, maig 1872.

VICENTS W. QUEROL.

MOSTRA DE QUATRE MANUSCRITS DEL SEGLE XIV.

(Acabament.)

Lo tercer y últim punt compren los següents capítols: «quin fruyt naix e be de consell: com lo bon consell es demostració de saviesa: de la pau e tranquillitat que deu esser en la cosa publica: com lo consell se presta per aportar alguna cosa á la deguda fi.»

Per completar lo conexement d' aquesta obreta n' poso aquí una mostra.

«Capítol com deu hom sostenir la francha libertat.»

«Sesgueix se apres en lo present tractat com deu esser donada francha libertat e haver ho casi com a article de ffe com sia de grandissima necessitat ço es de lexar perlar e dir e diffinir franchament e clara sens nulla oppressio en tota natura de consell sens neguna altra praticia e preheminenca de dignitat. E cascuna persona per alta o baxa que sia axi al jove com el vell e al pobre com al rich e al gran com al petit e al qui ha derrera veu com al primer qui ha loch e principi de perlar. Es fundat damunt aquell pas qui es scrit. Exodi xx. viii^o. ca^o. dient Non sequeris turbam ad faciendum malum nec in iudicio plurimorum et ad quietes sentencie ut avintatis demes. Ço es que lo jutge no deu donar la sentencia per satisfer á multitud de gent. Car tal consell moltes devegades es variable e faleix, per gran voluntat e per moviment soptat. Affi que la maior partida de aquells qui jutgen o consellen dechuen o segueixen aquell consell com sia la sentencia injusta. Nos segueix empero per tot axo que lo jutge justament e drete volent jutgar degue llur vot seguir mas segons veritat manifesta notoria e aprovada per e deu donar son juhi e donar finir e concloure sa definitiva sentencia e consell. E ental o semblant cas diu e ressit Mestre Nicholau de llira que la sentencia dels savis en aquest cas es aquesta. Que axi com no deu esser declinat a diffugir de veritat per los grans e poderosos homens qui son de maior auctoritat segons mou en jutjar e diffinir e per tal ordenaren los savis homens dels juheus que quant en lo juhi es consultada la sentencia, e voluntat dels qui jutgen e consellen en lo public consell. Diu que primerament comença la inquisitio e consultacio a dir e perlar als menors homens ço es aquells qui son de menor auctoritat e ala derreria de la inquisitio venen als maiors. E com dit es la causa principal e verdadera es aquesta que per tal que los menors no hagen pahor dels maiors en dir la veritat la qual cosa se poria seguir. Car si los maiors perlaven primer e havien dit e donat son consell e per favor o per parcialitat alguna contra tota raho e justicia per ventura en tals casos los menors per pahor o per amor veent la proposicio o consell dels maiors no guosarien dir lo contrari ne Aconsellar justament ne drete. Axi com fan ara que encara no saben be la intencio de aquets grans homens e poderosos senyors e maiors que ja tenen llur vot. Per la qual cosa es molt bona e notable e prevista ordi-

nacio te e serva e acostuma tenir e servir la universitat del studi de paris que en las ordinacions judiciales e consultives. Primerament per orde parlen los maestres en artes e apres los doctors e ala fi los maestres an theologia. A donchs molt es be avisat e justament ordenate ab sancta manera perque tot hom haia francha libertat de dir son vot e son parer axi lo xich com lo gran. E axi com dit es damunt aquesta manera appar ami molt notable, vera util e profitosa que los menors en valor e auctoritat tostemps fossen primers en dir e proposar en los dits consells e archius negocis. Maiorment tocant la honor profit e benavenir de la cosa publica. Es ver que appart los faria ben hoir a cascu. E aço per obrir pertits e veure e saber provehir a tots los contraris falços e mals quen porien sdevenir. Los quals per no star prevists e aparellats per raho de no conixer les causes e falços varats per tal dix e dona de consell Moyses a son fill O filii mi rogo te ut bonum consilium semper a sapiente per quirat.»

III.

Una petita obra la qual es stada feta per recobrar e haver lo exercici de moderacio affi que la virtut sia pus prospera entre los exercidors.

Es molt semblant á la anteriorment descrita, y mes encara una especie de complement ó continuació de sa materia. Se divideix en capítols que tractan: «de consell en si corregeix: de esser amat: de pahor e seguretat: com deu hom fer son consell ab los bons amichs: de saviesa per pendre consell: quant hom pot e deu mudar son consell.»

Vèges ara per mostra lo següent capítol copiat punt per punt.

«Capítol primer de consell en si corregeix.»

«Est abans que digues, molt guarda ton cor tu qui est, ne que vols perlar. Primerament guarda si la cosa pertany a tu o a altre e si es cosa de no dir a altre, callaten. Car segons ley, culpable es aquell quis entramet de aço qui nos pertany a ell. Salamo diu, cell quis entremet dela cosa qui nos pertany a ell, es culpable. Apres guarda si est en ton bon seny sens hira o sens torbament de corcar, si non heres lavores deus tu callar constrenyent ton cor e ton sperit. Tullius diu que es gran virtut aconstrenyer los moviment del cors tant tro que los desigs de ton cors sien en bona raho. Senecha diu, quant lom es ple de hira ell no veu res sino ço que es de crim. Cato diu hira empatxa lo cor que ell no pot triar la veritat. Per ço diu Ambrosius la ley veu be lom qui es sobrepres de hira mas ell no veu pas la ley. Encara diu mes veu ton coratge e ta hira tu qui vols vençre totes coses hira sia lony de nos car ab hira neguna cosa no pot esser ben feta ne pensada ni res que hom faça ab hira no pot plaure a aquells qui davant lurs son. Pere alfonç diu quant lo coratge es mogut per alguna hira hom pert la vista e la conexença entre veritat e falsia. Apres guarda que no sies cuytat per desig de perlar ental manera que ta voluntat no consenta error. E Salamo diu cell qui no pot constrenyer son sperit en part es semblant ala ciutat uberta qui no es environada de mur. Lo mestre diu, qui no sab callar, no sap perlar,

ha un filòsop fonch demanat perque ell stave axi callat si ere per seny o per follia. E ell respos que lo foll no pot callar. Salamo diu, posa ffre a ta lengua o en ta bocha, per que no puixes caure a juy de mort sens gario. Cato diu, sobirana virtut es constrenyer la lengua. Car aquell es propri de deu qui sap callar ab raho. Salamo diu, qui guarda sa bocha guarda ça anima e qui no smagina sos dits trobansa mal. E si tu vols blasmar o rependre a altre guarda tu no sies tacat de aqueix mateix crim, car leja cosa es veure los petites mals daltre e no veure los seus grans mateys. Lapostol diu, ho tu home qui jutges los homens, dampnes tu mateix, car tu fas ço de qui jutges los altres e no ensenyes a tu mateix. Tu dius que hom no deu furtar, e tu furtes, tu dius que hom no deu adulteri cometre e tu fas. E de ço diu que tu blasmes guardet que tu nou fasses. Apres guardat si tu saps be ço que vols dir car altrament tu no pories ben parlar. Un gran home demana a son maestre e com ell poria esser vell parlar. E son maestre li respos que ell digues solament ço que ell sabes be. Assi diu jhesus march, si tu has enteniment respon aço que sapies, altrament calla perque tu no sies repres per nessies paraules. Apres guarda la ffi de tots dits lo quen pot sdevenir car moltes coses semblen esser bones al començament qui han mala ffi, jhesus fill de march diu. En tots tos bens ha doble mal e perço smagina lo començament e la ffi ensemps. Car la ffi senporta la honor o lo blasme de qualsevol cosa. Si tu dubtes de la paraula sin vendra be o mal, jollou que calls. Car ell es cert que les peraules son semblants a segetes que hom pot tirar mas no retenir. Tullius diu, no faces ne digues ço don tu est en dubte si es be o mal. Car la bondat relluu per si matexa e dubte es significança de malvestat. Encara deu guarda que per res, malvestat no isque de ton consell.»

Aquestas duas obras son del gènero que llavors fou mes tractat en Catalunya ó sia de regiment del poder temporal mirat baix lo punt de vista de la religió cristiana, com a ella pertanyents subdits y princeps, de manera que contenen abundó de doctrina política, esposada clara y senzillament, ab bon ordre y esquisit llenguatge.

IV.

Conaxensa de estament de salvacio e dampnacio.

Falta la portada y una ó duas planas del començament. Compren duas parts que tractan, la primera de com pot l'home conexasi està y viu en estament de salvacio y la segona, com ha conaxensa de si està o viu en estament de dampnacio. Las parts se divideixen en partidas, y la primera ne conté duas tractant la una de la verdadera creencia, y l'altre de verdadera obediencia. Aquesta se divideix en capitols ab estas rubricas: «de vera obediencia la qual es de home a deu: de vera obediencia la qual es de home á home: de vera obediencia la qual es de home a sa bona consciencia habituade de bones custumes.»

La segona part conté també duas partidas que s'ocupan, la primera de com ha l'home conaxensa de si està o viu en estament de dampnacio en falsa creencia, y la segona de com ha l'home conaxensa de si

esta o viu en estament de dampnacio en falsa obediencia. Aquesta se dividex tambe en capitols que s'ocupan «de la falça obediencia la qual es de falça obediencia: de la falça obediencia la qual es de home a home: de falça obediencia e desobediencia que es entre hom e sa falça consciencia e males custumes.»

Per mostra d'aquest manuscrit, pot servir lo capítol que aquí copio.

«De vera hobediencia la qual es de home a home.»

«Vera hobediencia ques coven de hom haver pot esser considerada generalment en III maneres ço es asaber de poble a son prelat, o ason princep. E de fill a para, e mara, e de servidor assenyor e maior. mas jo en esta obra no enten aperlar sino tant solament de la vera obediencia a la qual tot christia es tengut, e obligat de esser obedient a son prelat rector, o vicari, als manaments, e a les amonestacions de les quals tot christia es obligat de obeyr axi com aquell qui representen en terra la persona de jesuchrist fets empero los dits manaments, e amonestacions segons deu. E fundat en la veritat del seu fill eternal nostre senyor jesuchrist segons que ja dessus es dit. Com a tu chistia es fet manament per ton prelat rector, o vicari que colgues lo digmenge, o alguna festa de sant o sancta ordonada per sancta mare esgleisa de esser colta. E tu li est obedient pots esser cert que tu es en via de salvacio. Sots posat empero que sies ver creent, e ver obedient segons que dessus es dit. Com a tu christia es fet manament per ton prelat rector o vicari que dejuns la caresma, o les IIIes trempres del any o la vigilia de nostra dona, o de alcuna festa de sant, o de sancta. E tu li est obedient pots esser cert que vius en estament de salvacio. Com a tu chistia es fet alcun altre manament per ton rector, o vicari lo qual manament sia just per esser ell manat e per tu esser obeyit. E tu li est obedient pots conexasi que tu est en via de salvacio e de salvament. E a esser conegut si lur manament es just mas esta a esser conegut al dit vicari de jesuchrist que no a tu. E saps perque ço com a ell es comenat, e no a tu. E per tal com ho deu mils saber, e sentir que tu ço ques per tenyr a ell demenar, e atu de obeyr, e per ço na retra ell compte, e tu no. E si per ventura se esdeve que tu no sabs en entendras millor que ell qui to mana e beus que ell falleix en son manar deus loy dir e donar per entendra secretament per caritat. E si ten volra obeyir fara be, e ço que deu fer. E si no lexei estar en sa ignorancia. E tu fe segons que a deu sera agreable. Com a tu christia son fetes amonestacions per ton prelat rector o vicari de alcun vet o excomunio per alguns, o alcunes qui son rebelles als manaments, e ales amonestacions de sancta mare esgleya que tu aquells rebelles nols sies conjudador ne favorable. E si tu a les dites amonestacions est obedient pots esser cert que vius en estament de salvacio. E si per ventura tu est per ells amonestat per vedat et veden, e sots pos que no sies culpable de aço perquet veden deuste justament humiliar, e escusar. E si no volen rebre ta excusacio deus ho lexa a deu a qui es tot secret manifest, e haies paciencia e sies obedient per tal que doble sia ton merit. E sin est, pots esser se-

gur que est en via de salvacio e de haver gran guar-do. Per les demunt dites coses generals, e specials pots tu christia esser reglat de esser obedient a ton rector, o vicari, o prelat. De la vera obediencia ques pertany a ver religios no men entrament car ja sab e deu saber per sa regla a quals coses estingut e obligat de obeyire de observar sots virtuts de la obediencia que ha promesa a son maior pus que he perlat de la vera obediencia ques pertany de home a home tinent loch entera de jesuchrist. Ara enten a perlar de la vera obediencia ques esguarde de home a sa bona consciencia, e a bones custumes. »

Dèu observar-se que la materia de aquesta obra, va aplicada a la creencia y obediencia que deu tenir l'home a sos superiors tant en lo espiritual com en lo temporal, axis com també per part dels fills als pares, y dels servents als amos.

V.

Alahor e honor de vos verge regina comensa aquesta salutacio quies Ave Maria.

Es com diu la rúbrica una salutació a la Verge gloriant galanament la del arcàngel com pot veurers per la mostra de son comensament, qu'es com segueix:

«Deus te sal Maria, la bonea del fill de deu qui es gran infinidament, te saluda per ço que prengues de ta natura ab lo qual fos una persona tant solament, lo qual fill es igual en bonea granea e eternitat al para e al sant spirit, e a tota la essencia. Gracia plena lo poder saber voler qui son I. poder voler saber en filiatio se son encarnats en carn de ta carn, e en sanch de ta sanch. Aquest poder, saber, voler, es I. fill tansolament del sobiran pare, per aquest fill es creat en tu fill home ajustat a esser una persona ab fill de deu, e per açò, Regina, est tu plena de gracia per fill de deu e per fill teu home, e fill deu es ton fill en quantes una persona ab fill teu. On com açò sia en axi de la influencia de la planea de gracia don ton fill es ple, es tu, Regina, plena de gracia maior que no podem membrar, entendra ni amar, e de la tua planea de gracia, ve influencia a la memoria, e al enteniment, e ala voluntat qui contempla en lo compliment de ta gracia. On beneyta sia, Regina, la tua gracia qui esteu plena que compleix tots aquells qui per ta gracia han avenir a perdurable compliment. Lo senyor es ab tu, Regina, lo qual es virtut, veritat, gloria, qui han infinitat en poder, saber, voler, aquella infinitat es sobira be en eternitat. Aquest senyor es en tu, deu e hom deu es per lo para divinal, home es com a presa carn, e sanch de tu. Esser en tu, Regina, aytal senyor fa esser tu en tant gran virtut, veritat, gloria, que apres ton fill sobrepujes en virtut, veritat, gloria, totes les altres creatures, e açò es per ço car eyceptat ton fill lo senyor no es en nenguna creatura tan virtuosament, tan verdaderament, gloriosament, com es en tu, com a nenguna altra creatura no ha donada tanta de virtut a rebre sa virtut com a tu. E per açò car tu no pots per sa virtut rebre maior virtut que altre creatura es pus verdaderament en tu seva gloria que en altre creatura.....»

EMILIO GRAHIT. (1)

(1) Debem esmenar en est número duas erradas de caxa que involuntariament passaren en lo anterior y en l'arti-

JESUS ALS PECADORS.

Apreneu de mi.

Miráu mon Cor de pare amorosíssim
En creu morint d'espines coronat.
No n'hi planteu cap mes al Cor dolcíssim
Que tant vos ha estimat.

Dintre la llaga cors de verge hi nian;
Veniu, cridantvos, pecadors, veniu.
Los serafins mes rosscs quan somian
Somian ferhi nfu.

Llençau, llençau lo calzer d'amargura,
Que dolça bresca angèlica us portí.
Si teniu set d'amor y d'hermosura,
Veniu, l'aygua es ací.

Tinch per les vergens lliris y coroncs,
Pels jovers somnis, música y amor,
Gloria y recorts per avis y matrones.
Pels infantets dolçor.

Veniu, daré consolació á qui plora,
Midecina suau al malaltís,
Y al pit de tots abocaré abans d'hora
Plahers del Paradís.

Mas ¡ay! vos enamoran les floretes
Que en calzer enmelat regalan fel,
Y ningú assaboreix mes amoretes
Mes dolces que la mel.

Te la nina aymadors, lo lliri abelles,
Y'l mes petit verger son rossinyol,
Y jo que lliris flu florir y estrelles
Tinch de plorar tot sol!

Per mes que 'ls braços nit y dia axample,
Ningú ¡ay de mí! ningú s'hi ve á llençar.
Per tot se troba'l colysscu poch ample
Y es ¡ay! desert l'altar!

Amors del cel, veniu á fermhi festes
Que 'ls de la terra ja no son per mí!
Tant que l'estimol sols me guarda arestes
Mon blat que ab sanch reguí.

Aqueix amor del mon per qui 'm dexáreu
¿Vos amará fins á la creu com jo?
¿Pel Paradís obrirvos que tancáreu,
Preu mort y passió?

¡Ay! ab ósculs dolcíssims y abraçades
¿Donchs que us he fet pera llansarme axí?
Donáumc altres açots, altres llançades,
Mas no fugiu de mí.

cle I d' esta série. En la plana 100, col. I, ratlla 17, allí hont diu «la Conaxensa de estament de salvació e dampnació,» deuen afegirshi ans que las paraulas que segueixen, aquestas: «no pot esser d'ell per quant á la fis' hi llegeix: Comensat fo aquest llibre á XX dies de Novembre, e fo acabat á XXVIII del dit mes en la Ciutat de Valencia En lany de M.CCC.XXX.VI, y en aquest any si per cas era nat, no's trobava encara en disposició». En la matexa columna y plana, ratlla 21, allí hont diu «y teoria humana,» deu dir «y pensaments. La virtut cristiana acompanya á tota mena d' accions humanes».

Jo so la via, veritat y vida,
Bonich y dolç, manso y humil de Cor,
De flors mon jóu suau, y enlleugerida
Ma càrrega d' amor.

A amar y ser amat vinguí á la terra
Fet tendre anyell pera poder morí,
Jo, Deu de les venjances y la guerra
Que trono en Sinahí.

Quan baxo en carro flamejant de bromes,
Tremola encara l' univers de por;
Que 'l nuvol so del llamp, mas ¡ay! pels homes
So l' astre del amor.

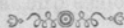
Ja un roch no 'm queda hont reclinar la testa,
Que tot vos ho doní, sinó la creu:
He fet pa y vi d'eix cos y sanch que'm resta.
¿Què darvos mes?... prenèu,

Prenèu mon ser y tot, dolça primícia
Del esplet que á la gloria us tinch guardat.
¿No tornarèu al Cor d' hont sóu delícia,
Fillets que m' heu dextat?

Si no hi tornáu, ¿que faré jo? us podria,
Boçins de mes entranyes, avorir?
Amarvos sempre, amarvos ab follia
Fins á tornar morir.

JASCINTO VERDAGUER, *Pbre.*

ODAS D' HORACI.

À LICINIUS. (1)

Rectius vives, Licini, neque altum

Si vols viure bé, Licinius, ni sempre solques la
alta mar, ni per excés de por á la tempesta vorejes á
tot' hora las incuas costas.

Qui fa son pler d' una mitjanía, mes preciosa que
l' or, ni te de arrostrar la miseria d' escalabrat tugu-
ri, ni la sobrietat de sa morada atia en contra séu
á la enveja.

Com mes alts los pins, mes lo vent los brinca; las
torres, com mes encimbelladas, ab mes terrabastall
la llur cayguda; lo llamp fereix los cims mes enflats
de las montanyas.

En la adversitat espera y tem en la prosperitat un
cambi de sort l' ánim discret. Si Júpiter es qui envia
l' aspre hivern, ell mateix es qui 'l desterra.

No perque ara vaja mal te d' anarhi d' aciavant; no
sempre tiba l' arch Apolo, que á voltas també ab sa
cítara deixondeix á la callada Musa.

Sias fort y animós en la desgracia; mes si 't bufa
'l vent massa propici, bè farás d' abaixar las infladas
velas.

(1) *Licinius Varro Murena*, hù dels dos germans seus ab
qui Proculejus, celebrat ab tal motiu per Horaci en altra
de sas odas morals, partí tota sa fortuna, quan per la guer-
ra civil havian sigut completament arruinats. Los consells
que aquí li dona 'l líric foren prédicas en desert; puix vol-
gué conspirar contra August y fou sentenciat á pena ca-
pital.

DIÁLECH ENTRE HORACI Y LYDIA.

Donec gratus eram tibi.

Horaci.—Mentres vaig agradarte y cap jovencel
prefert ton coll de neu voltá ab sos brassos, visquí
mes benhaurat que 'l rey dels Persas.

Lydia.—Mentres cap altre amor t' abrusá fora del
meu, y Lydia, la famosa Lydia, no fou després de
Chloe, mes preclara visquí que la Romana Ilia.

Hor.—En mi impera de present la Tracia Chloe,
la de 'las dolsas canturias y la cítara; res me fa 'l
morir per ella si après los fats han de respectarla.

Lyd.—A mi abrusa ab corresposta flama 'l joven-
cel Calaïs, fill d' Ornythus de Thurinum; duas morts
patiré per ell si après los fats han de respectarlo.

Hor.—Vaja! ¿y si renaix l' antich amor, dos cors
ara divorciats lligant ab jou de ferro? ¿Si 's repudia
á la rossa Chloe, y s' obre de bat á bat la porta, á la
rebutjada Lydia?

Lyd.—Per bé que ell sia mes hermós que un estel
y tu mes lleuger que esgorça d' arbre y mes irascible
que 'l fer Adriàtich, vinga 'l viure ab tu, ab tu mori-
ré contenta,

Trad. de J. SARDÁ.

DEPARTIMENT D' UN AYMADOR.

PLANTS DE S' AYMIA.—RETORN DE L' AYMADOR.

La original y animada composició que anem á tra-
duhir, extrayentla de la notable colecció de poesias
populars del Sud de la India, publicada fa uns quants
anys á Fransa per lo distingit orientalista Mr. La-
mairesse, es un dels cants sagrats que 's cantan en
las pagodas indias en honor del Deu Siva, y que for-
man 'l fondo principal de la educació dels noys d'
aquell pays, que 'ls aprenen de cor á estudi. Forma
part de l' aplech de las mateixas, nomenat lo «Ca-
lampagam de Siva.»

La criada.

Oh aymador, que habitas á Arouné, vens á pendre
comiat ans de emprendre lo viatge que vas á fer per
amor á la ciencia; ja te 'n pots anar, no 'ns hi opo-
sem, escolta empero lo següent:

Ja que tens tan desitj d' aprendre ciencias admira-
bles, tornat tant sabi com Sambandar qui ab sos cants
ha ressucitat la calavera de sa promesa (1) puix tan-
tost haurás abandonat á ma senyora, que finirá, alas-
horas, servarem sos ossos y tu ab la ciencia podrás
retornarli la vida.

(1) Un marxant havia promés sa filla en matrimoni á
Sambandar; un dia que esta cullia flors una serp la mossegá
y de resultas ne morí. Son pare guardá sos ossos dins d' un
vas y 'ls presentá á Sambandar que havia anat á veurel.
Compongué aquest un cant en honor de Siva: incontinent
la noya ressuscitá.

La aymia.

En lo mont d' Arouné, estada de Siva qui d' un colp d' ull feu l'univers, qui no te ni pare ni mare, qui dona 'l moviment á tot lo que respira, segons los mérits de la vida anterior, qui s' ha posat la desfressa d' un veritable penitent, qui enreda entre telas los cors dels devots, qui ha dat seixanta milions de pessas d' or á Soundrar, qui du als peus la campana de ressonant victoria.

La primavera, com un fargayre que tingues per manxa lo mont Podiamalé, estada del deu de la mort, fa sortir los rebrots dels arbres en la boscuria, com lo foch s' aixeca de la fornai; fa retornar los grans á la terra en lo bech dels aucellets, com las estenallas retornan lo ferro; com lo fargayre posa carbó al foch, ell omple las arbredas d' abellas negres, ab clapas blanques en las alas que brillantejan com espurnas; las brancas y las flors agitadas sacudeixen las abellas com la barra de ferro remou las brasas en lo foch; aixís es com la primavera forja la sageta de flor per á Manemada, deu del amor.

Y no obstant, oh ma donzella, tu qui dus flors de pounné en tos cabells, que tens lo caminar de la águila, mon aymador no ha arribat encara.

Oh vosaltres, violadas pollas, que vos recreáu joyosas en la floresta d' Arouné quan ve l' hivern.

Oh tu estany, que omple l' aygua de la pluja.

Oh estació de las pluhas, que fas lo núvol, lo núvol que munta per los ayres despres d' haverse fet gros ab las llágrimas que rajan de mos ulls.

Oh hivern semblant á matzinas! oh ninas allunyadas dels vostres aymadors! que 'n soch de malaventurada!

Oh crepuscle! en la montanya hont resideix Siva, tenint en son bras esquer á Parvati ab sos ulls enfonzats fins á las orellas, y la espasa de foch en sa mandreta, tu dus al amor fins á las vacas rojas, que xopas de la pluja, tremolejan clohent llurs mamellas y erisant la pelussera, tantost senten los flaviols dels pastors en las florestas que voltan lo palau del Deu, ¿perque no inspiras sentiments tendres á mon aymador, qui m' ha promés que tost retornaria?

Oh garsa real, que t' estás inmóvil aparentant dormir, per á agafar los peixos Selhindis, en la riera de Siva que ha deturat en sa gorja la negra metzina per á salvar á Vichnú y á Brahama, vesli á dir á mon aymador que jo no puch cloure 'ls ulls en tota la nit.

En los temps contraris que jo atravesso, lo Deu d' amor me tira sens parar sas sagetas de flors irresistibles, la lluna com si fos de foch m' abrusa, mos brasalets me cauhen dels enmagrits brasos. Haig d' oblidar lo camí per hont mon aymador venia, y de no pensar mes en mon amor vers ell. Lo vent del Sud que ve del mont Podiamalé (1) bufa constantment per mon camí y m' fa patir, á mí qui soch una pobre nina ignorant.

Oh tendre auell Naré! tu vius sens allunyar-te de ta companya per á preservarla de tot esglay en las

(1) La lluna y lo vent sud son tinguts com á enemichs dels enamorats.

boras del bell riu del país d' Arouné, estada de Siva, l' oracle de las ciencias, l' objecte constant de la veneració d' Appar, de Sambandar y de Soudirar, qui han cultivat las tres arts dels tamuls, la literatura, la música y la dansa.

Mon aymador m' havia elegit á mí de sa plana voluntat, m' havia jurat no abandonar-me ni un moment, mil provas m' havia dat de sa tendresa, y despres ¡m' ha trahit! empés al lluny per la set de riquesas m' ha abandonat.

Quí es que 's fiará dels aymadors?

Oh Naré del coll llarch, que habitas á Arouné, estada de Siva qui ha pres per sageta al deu Vichnou, despres que aquest deu, encarnat en Krichna, hagué salvat las vacas y als pastors suplantantlos dessus lo mort Cavartanaguerri que aixecá per á que 'ls h fes de paraygua.

Oh vosaltres, arbres jovens de las selvas que al cel tocan.

Oh vosaltres abellas, que aneu á posarvos en los nenúfars.

Yo nose entendre perque mon aymador s' estalluny de mí, perque no procura retornar á mon costat. ¿Puch viure jo separada d' ell?

Oh arbre Pumé, t' ha abandonat com á mí per anar derrera de la fortuna, mon aymador que habita en la montanya de Siva etern ballador?

Fa molt de temps que estens per tots cantons las brancas y fullas ombrejants, que murmurejas agitat per lo vent y que plous flors d' or al buf del oratge; com tu no tinch ajuda deque m' ha abandonat mon aymador; l' amor vers ell m' esllangueix; l' avorrimment m' aclapara; lo vent del sud me fa sortir per tot lo cos clapas d' amor.

Oh onadas de la mar, hont lo Deu Siva en forma de pescador ha tirat l' am! oh aucells de la mar, qui devoran los peixos sobrenadants.

Digueume, perqué sola, abandonada pateixo del mal d' amor? perqué m' ha oblidat mon aymador, ell que'l primer dia que m' abressá apretant mon si, me jurá no separarse mes de mí? Es per culpa d' ell? O bé es un decret de Brahma escrit en mon front?

Oh pobre cor meu, cor pecador que aborrimment aclapara en la estada d' Arouné; mon aymador qui m' ha desamparada no 's recordará de que ha arribat l' hivern, que gita en llampechs lo foch que 'ls nuvols han tret de la mar ensemps ab la aygua de que están formats, y que omple de clapas d' amor del color de l' or los cossos de las ninas atormentadas per desitjs no satisfets.

La neu que brilla dessús la montanya de Cailamale, hont habita Siva que du la testa coronada dels set punts cardinals, es com lo fum del foch del amor que corseca á las ninas. Gotas de aygua 'n surten, que son com las sagetas de flors del deu d' amor; no caurá un ros com aquest en los llochs per hont es mon aymador?

Mos ulls derraman una mar de llágrimas, en lo mont de Siva. La lluna que en lo cel brilla ara me fa sufrir tot esperant mon aymador. D' en tant en tant surto per á veure si arriba. No puch sobreviure á son amor. Mon senyor no pensa pas en mí y roman lluny de mí.

Paraulas d' un criat confident de l' aymador qui reconeix a la aymia.

Mon senyor m' ha dit en que 's distingia entre to-
tas las ninas coronadas de flors s' aymia.

Se sembla a Latchumi en la mar de llet.

Ço que veig enfilantse com a montanyas, son sos
pits.

Ço que se sembla a un arbre es son coll.

Ço que m' apar com una fosca nuvolada es sa ca-
bellera.

Ço que se 'm figuran flors del Cuvalé son sos ulls.

L' arch que 'm sembla veure es son front.

Esta púrpura que enlluherna mos ulls no es la es-
quenada de la cotxinilla, que son los llabis de la
aymia.

Paraulas del aymador al retornar prop de sa aymia.

Rabassut servidor, que vers la estada d'Arouné me-
nas mon carro! Los núvols que'ns han avansat s'han
apilotat, han fet surtir l' arch dels set colors y 'ls
insectes precursors de las plujas; han gitat llamps y
llampechs y de pluja inundan la terra. A ma aymia
qué es delicada com lo tronch d' una flor y que es
lluny de mi, no la omplirà d' esglay est spectacle?

¿No veurías pas a ma aymia que es del exercit de
Manamada (1) venir cap a nosaltres en la vila hont
arriuem?

Ma aymia, semblant al tronch d' una flor, ve ar-
mada d' archs, son front y sas cellas de buyrach, son
coll de sagetas, sos ulls que m' apunten per tots cos-
tats de superbiosos elefants, sos pits de tronchs de
plátano sas cuixas.

DIÀLECH ENTRE LAS CRIADAS DE L'AYMIA Y L'AYMADOR.

Las criadas.

Oh músichs que cantau nostras llahors y que 'ns
donau lo nom magnífich de pollas, voleu acas en-
ganyarnos, per fer atorgar gracia al aymador infeel
que ha abandonat a sa aymia?

Quant trona, solem invocar al héroe Artchunin y
taparnos las orellas ab las duas mans, per mes empe-
ro que suporten l' espetech del tro, seràn sordas a
vostras cançons.

Ja podeu ben anar de casa en casa, lo que es aquí
ningú trobará pler en escoltarvos.

Tals son los nostres sentiments.

L' aymador.

Criadas que viviu a Arouné, estada de Siva, adorat
per Agastiamuni, que habita en lo mont Podiamalé,
per l' ilustre Supramanar mantant en un pago reyal,
per Manemada, deu del amor, que munta 'l carro de
Zefir, per Vichnú adormit en la mar de llet, y per
Devinderin que 's nudreix del nectar que 's treu d'a-
questa mar.

Si jo haig de fer lo retrato de la vostra senyora,
comparare sos pits a dos elefants, sa talla al buyt del
ayre, sos encisos mes secrets al seti d' una divinitat
dalt d' un carro, sa cara a la lluna, sos ulls belluga-

(1) Los exercits de Manamada, deu del amor, se compo-
nian de donas.

dissos a sagetas, sas espatllas a la canya dolça; no
citaré empero lo cor dur de la vostra senyora que
no te compassió de mi.

Hermosa mia, la del caminar d' águila que habitas
a Arouné, cap fora de tú pot apagar mos fochs; així,
dignat endreçar a mi tas miradas.

*Las criadas innovant a llur senyora la arribada del
aymador.*

Oh filla d'Arouné, ha arribat un princep y ha dit:

Ab fullas de nopal he ferit a una femella de cervo;
mitj morta quasi s' ha dirigit cap aquí; hont es?

He mort un cervo, d'elevada cornamenta: ¿es aquí
que ha vingut a caure?

He tirat las fullas de nopal a un elefant, y ha fu-
git; ¿hont es?

Despres ha anomenat terras desconegudas y ha de-
manat lo camí per a anarhi; y com que nosaltres no
responiam a sas preguntas ha dit: Bé, que ¿nó hi ha
niogú que 'm conteste?

Despres d' havernos fet admirar la bellesa de las
fullas del nopal que du a la ma, s' ha acostat a nosal-
tres; ha sentit la olor de las flors que duhem al cap
y la ha alabada: no sabem pas lo que te en son in-
terior.

J. S. y LL.

AVANT!...

¿Ahont van exes onades de gent tota febrosa?

¿Ahont corre fatigada la vella humanitat?

Israel de tots los setgles, de dins la núu polsosa
Qu' ella alça, sempre mira lo terme desitjat.

Y 'l terme may arriba; flastoman y se quexan
Los pobles y les races, mesclant verí del cor:
Y vells Moisés moren, y nous Moisés nexen,
Y 'l mon lo desert tresca, voltant lo vadell d' or.

Los troços d' unes taules rompudes ab follia,
Servexen per les noves mes prest apedregar;
Les lleys d' orde y justicia no viuen mes qu' un día:
Tot cau y se soterra del temps dins lo fossar.

L' humanitat avança... de cent en cent jornades
Gigants inmvils troba just fites del desert,
Que quant ha passat ella, no veuen mes qu' ossades,
Despulses, sanch y ruines, fins que sa vista 's pert.

Al peu de cada setgle, la gran familia humana
S' aplega: allá descança de corre y de lluytar,
May torna 'ls ulls arrera; res al passat demana;
Lo Paradís que cerca, avant creu que ha d' estar.

Contra els adorats ídols tot lo rencor rebenta
Dels pobles que espurnejan p' els desenganyes ferits,
Y mostrantlos nafrada sa carn del coll sangnenta,
Los tomban y calcigan, posant al cel llurs crits.

S' axecan altres ídols en lloch d'aquells que jauhen,
Llançant noves promeses, vestint un nou desfràs.
Los pobles los encensen; de genollons tots cauhen,
Clamant: «Redentors, gloris, la sanch del pit vostre es...»

Los ídols llavors cridan; — «L' humanitat es lliure» —
Y tiran ses coronas, sos ceptres y mantells...

Los pobles uns als altres, se diuen: — «axò es viure!»
Y rompen les insignies al peu dels deus novells.

La dignitat humana d'honor queda sodolla
Quan romp' una corona, quan té el ceptre romput.
D'una corona oberta pot ferse 'n una argolla!
Dels trossos d'un vell ceptre, grillons d'esclavitut!

Los mes ardots s'axecan y diuen: «Eia terra,
»No es la promesa terra que tots venim cercant;
»Als qui vullan quedar-se fassamlos mortal guerra.
»Humanitat, axecat; camina cap avant...»

La pobre, creu y s'alça.... camina que camina,
Després d'un desert aspre, mes aspre desert vé;
Lo vell cau y badalla, y aljove li metzina
Lo cor: desitx, set, febra, p'el mon que promès té.

Quan dins la polsaguera los fells ja s'empentejan,
Aquells gigants altívols, los setgles immortals,
S'esguardan uns als altres, somriuen y capejan,
Mirant com jardins cercan corrent als arenals.

Y passen les jornades, y 'ls desenganys may passen,
Y fuig ab l'esperança la fe ab tot son etcís;
Los pobles uns als altres los cors, fers, s'arrabassan,
Cercant dins ses entranyes les claus del Paradís.

La sanch puja a la testa del poble mes altívol:
Del mon ne vol fer cendra per fer son dret etern,
Ja qu'el cel nos ho nega, li diu son seny ombrívol,
Cerquem dins avenchs fondos remeys que'ms do l'infern.

Hi baxan: negres roques un oli ardent hi suan:
Son pous per hont trascola sos plors l'eternitat:
Dels condemnats son llágrimes que fins allá traspuan:
Y ungits son ab tal oli los reys de l'igualtat!

Les grans ciutats ne regan, per viles l'espargexen,
No hi ha poder ni glória que ab ell no s'enderroch;
Quant tot la flama ho crema, los pobles comparexen
Per veure la justícia sortir de dins del foch.

De dins la negra cendra sols surten cruels venjances,
Sols surten grans miseries, y s'alcan mes clamors,
Y tornan caure els ídols, y mortes esperances
Renaxen, pera viure tant com los nous senyors.

¿Ahont vant exes onades de gent tota febrós?
¿Ahont corre tant cansada, la vella humanitat?
Israel de tots los setgles, de dins la núu polsosa
Qu'ella alça, sempre mira lo terme disitjat...

Molt bella n'es la terra, la terra suspirada!
Mes ay! ningú l'ha vista, ningú la veurá may.
Dels ulls malalts p'els vicis n'es fosca la mirada;
Cegats los dexaria del cel lo pur miray.

Lo Paradís de ditxa, un mur ne té ab set portes;
Escrits ab llamps, flamejan los noms de set virtuts;
Adins, tot son etcísos; afora, terres mortes,
Carners, ódis, miseries, y 'ls ayres corromputs.

Los pobles de la terra, fermats a sa cadens,
Entorn del mur fan cercles, les portes ungíejant;...
Per cástich, Deu los fíbla l'sot damunt l'esquena,
Y ab veu de tró los crida: «Humanitat, avant...!»

Palma Maig—1872.

GABRIEL MAURA.

BIBLIOGRAFIA.

Jochs Florals de Barcelona de 1872.

II.

La cansó de mestre Jan. — La rondalla dels tres hostes. — Suspirs.

Hem arribat al juhi crítich de las rimas premiadas en los Jochs Florals d'antany. Lo primer que en lo volúm se troba es «*La cansó de mestre Jan*» guanyadora del premi de amor y cortesia, poesia deguda al giny inspirat de D. Francesch Pelay Briz.

No cal mes que llegir la composició per véures'hi desseguida lo tracte continuat que ha mantigut son autor ab los poetas populars de nostras encontradas. Un mestre de farga comta a sos companys d'ofici una feta que passá a son pare. Est tenia una filla: la terra 's trobava barrejada per estrangeras tropas,

«Era un temps en que 's sentian
somatents per tot arréu,
quan la pobre Catalunya
del francès duya la creu.»

Un dels invasors se l'hi endugué son millor tresor:
lo pare fórja una destrai, destrai que

«tot lo tall l'enribetava
lo millor ger que 's sol fer,»

forjada que la tè fuig «ab cap baix lleuger péa,» y

«Passa ubagas y solanas,
passa rius, travessa ponts,
en las baumas no hi reposa,
no fa cas d'ombras ni fonts;
si cau pluja s'hi rebeja,
res l'hi fan los llamps ni 'ls trons,»

va buscantne la venjança, fins que arriba a un poble, y sent la veu de sa filla dintre de una casa tan- cada, mes

«de una xica finestreta
ne mig bada 'l finestró;
la finestra es enreixada,
l'ull hi passa, si 'l cos no.»

Pren l'anella de la porta, esta s'obra al ters truch,
dintre de la casa s'ou gran remor, y

«l'endemá 's parla pel poble
de un francès mort que hi allí.»

Torna a casa ab la destrai oscada, y negre de las voras, algú diu que era negra de sanch. ¿Y qué's féu de la filla? Bé 'u diu lo mestre cansonaire:

«De germanas si 'n tenia
los méus pares ho sabrán:
si algun colp ne feyam festa
me portavan a Sant Joan.
Una monja quan me veyá
se posava a fé un gros plant.»

Eix es l'assumpto de la cansó del mestre Jan. Una filla deshonrada, un pare que 's revenja rentantne l'honra tacada, ab la sanch del raptor de sa filla. Aixó no es nou, dirá algú. No es nou en efecte, com que en los temps a que hem arribat, ja no pot ésser 'n mes que lo escéntrich, y may lo escéntrich es lo bell. Emperó la forma de la obra del Sr. Briz es lo admirable, es lo que es nou. ¿Quí al llegiria no ven en lo ferrer si montanyés catalá, curt de paraulas, ferm d'espirit, sencer de cor, segur de bras, adorador de l'hon-

ra y altiu com los pichs de las montanyas que 'l rodejan? Y tinga's en compte que 'l poeta no 'ns lo descriu en la sua obra, emperó nos lo fa endevinar: en un fet de sa vida nos lo fa coneixe tal comes; y aquest fet que es tot un poema, l'explica ab poch mes de cent versos, versos consisos y enérgichs y plens de sobrietat y robustesa. En aixó mes que en res se revela al poeta d'esperit que fuig de la fantasia y del artifici empalagós, pera fer esclatar de plé á plé l'impressió que'l domina, tal com la sent, y no pas en rebuscats conceptes.

Are 'l coneixedor de nostra poesia popular bèn bèn 's veu ab lo giny de la forma de la cansó del mestre Jan. Al revés de molts, que inconsideradament se donan á imitacions de las obras del poble, embarnissant-las pera donarlas 'hi caràcter, ab lo que constitueixen defectes de forma y no bellesas de las cançons populars, lo Sr. Briz ha sapigut assimilarse lo bó y arreconar lo dolent del género que ha volgut imitar. En tota l'obra no hi ha una sola expressió d'aquellas que 'l poble—mes bon poeta que destre versificador—encabeix en sas obras, expressions que res volen dir y que molts prenen per típicas y característiques, sent aixís que no denotan mes que la dificultat que tèn 'l poble, no lletrat, pera conjuminar la mecànica del vers, la rima.

L'obra del Sr. Briz fora justa si la primera part correspongués á la segona. La descripció que en ella fá dels treballs de la farga la trobam forsa da é inútil, y com á preparació massa estirada. Per sort está completament despresada de la segona, y aixó fa que las bonas condicions d'aquesta, fassan oblidar los defectes que acabam de senyalar en la primera.

* *

A dretas tractám de parlar de la «*Rondalla dels tres hostes*», poesia de D. Bartoméu Ferrá y Peralló que merescué 'l segon accésit á la flor natural avants de la que obtingué 'l primer, perque molt de lo que acabam de dir ab motiu de la *Cansó de Mestre Jan* pot servirnos per ella, tota vegada que al mateix género sembla bé que vol pertanye.

Malauradament la *rondalla* peca de tot lo que queda pura la *cansó*. No sembla sino que al Consistori del any 1871, l'hi faltés la fixesa de sentit literari al incloure en un mateix premi duas composicions, que pertanyent á un mateix género, l'una condemna á l'altra. Ara bèn, essentne tant favorable lo juhi que 'ns mereix la *cansó*, com haurán vist nostres lectors qué podrém dir de la *Rondalla*? Vera joguina per la trivialitat de son assumpto, plena de repeticions rebuscadas, prestant tribut als defectes de las cançons populars y no sabent reproduhir las bellesas que contenen qué 'ns queda en ella? Una versificació, si bèn original, molts cops sacrificant la gramática, y un llenguatge mig mallorquí y mig catalá, sense caràcter ni boniquesa.

Dit aixó poch ne trauriam de afermar que ja 'is dos primers versos:

«Agó era y no era
fá temps enrrera»

no volen dir res, ni que de aquells altres
«Lo jovencell li parla
jurant aymarla.
L'escolta la donzella
tornant vermella.»

la sintaxis n'es fora complertament, puig petitesas aixís no passarán desapercubidas per qui llegeixi lo volúm, ni la crítica literaria déu principalment entretenirshi. Si las hem esmentadas, tant sols un bon desig nos hi ha mogut. Barbarismes y frases vuidas que 'l poble adopta perque com ja avants hem dit, no es versificador ni menys gramátich, son molt sovint esculls en que 's malmeten inspiracions de joves inesperts, que prenent lo fals per lo de bon préu, enlletxeixen sens coneixe'n las imitacions que fer se proposan de la difícil poesia popular.

* *

Suspirs dú per títol la poesia de D. Ramon Picó y Campamar, premiada ab lo primer accésit á la flor natural. En ella'l poeta's plany de sas amorosas penas, y ho fá ab sentiment pur, donant eixida á sas inspiracions y fugint de tota forma dificultosa en l'expressió de las mateixas. Verdaders suspirs son las rimas del Sr. Picó, suspirs eixits del fons de un cor adolorit, que componen, arreplegats, un bonich poema lirich. Del mateix género que l'*Intermezzo* de Enrich Heine y altres poesías alemanyas, forman un aplech de diversas poesías, lligadas per un sol objecte. Aquella ingénua vaguetat que las fa notables hi campeja en totas y quiscuna. Si de una expressió gráfica tinguéssim de vèldrens pera expressarne l'efecte que'ns produeixen, diriam que son agradosas com la cara de una donzella plorosa, que s'endevina darrera dels plechs del mocador ab que las llágrimas s'aixuga.

Canta primer lo poeta las penas de l'anyoransa per la absència de sa pátria, y diu al parlar de l'àngel d'aquest melengiax sentiment:

«Trist al veure'm, va somriure;
la ma dreta m'allargá,
del front al mig va besarme,
y jo vaig rompre á plorar.»

Mes l'àngel del amor ve á aconhortarlo. Veu á una donzella al eixir de l'esglesia y esclama:

«No 't coneix ni se qui ets,
se tant sols que 'ts jove y bella,
y se que jo 'm moriria
de anyoransa y de tristesa
si almenys un'altra vegada
no t'hagués de torná á veure.»

Los cors dels aymants se troban; mes poch temps duran los delitosos goigs del amor:

«Jo visch lliure per la terra,
tu esclava dins lo convent...

Mes... ¡ay!... que lo jorn que'm muyra
tot sol al fossar jauré,
y tu jaurás tota sola
dins la tomba del convent...

Separats en mort y vida
no 'ns veurem pus, amor meu!
y en lo cel... qui sap, aymia,
qui sap si 'ns hi trobarem!..

L'aymador vá al convent, á oir en los cants de sa

perduda aymia, las absoltas de son cor difunt. Bellissimes lo tros en que 'u expressa. Mes després de la cruesa del dolor, vè l'esmortuiment del escepticisme, y esclama gemegant:

«Estimar es ton delicté,
amor en est mon dugueres,
sembreres amor joh. folli!
ves que entén d'amor la terra!
Del blat llensat à la mar
qui creu que 'n ferà la sega?

Com la nau que du un cadavre
y platjes debades cerca
hont colgar en terra santa
puga del mort l'ossamenta,
aixís jo, vatx carregat
per aqueixa vall de penes...

¡Ay, de mi, que com romeu
vatx perdut per exa terra,
per cor un grapat de neu
que fins los ossos me gela!

¿Per qué's que no puch resar
com ho feya 'n ma infantesa?»

Y quan

«En lo fons d'exa vall fonda,
en lo fons d'est mar de penes
hont m' ha llensat la dissort
com à podrida galera,
m' hi sent acabar la vida
lo mateix que aquell qui 's nega;»

l'estrella de un rehort assoleyantlo l'hi deixa entreveure una aconhortadora esperança, y llavors contemplant à s' aymia, en los espays, rodejada de llum, propet del cel, esclamava:

¿Qui duptará que m' estimas
ab un amor infinit,
si ja del cel à l'entrada,
t' oblidas del Paradís,
y baxas los ulls, y 'm miras,
y t' aturas y 'm somrius?»

—Creu y espera y may oblides
que ton amor es aquí.—

diu la robadora del cor del poeta asserenat ja de la espessa y llorda nuvolada de un malaurat amor.

Est es lo poema del Sr. Picó. Molt sentim no poderne citar altres de sos bellissims trossos, que acompanyats de una que altre caiguda, sobrehixen com las estrellas de la foscuria del espay.

Defectes te l'obra del Sr. Picó, no 'n negarém. La difusió es tal volta lo principal; mes compreném que hi siga, atenent lo género á que pertany lo poema, fet á trossos, segons las diversas impressions rebudas, algunas d' ellas per forza repetidas, y no esborradas —cosa molt fácil de fer—perque l'autor mes s' ha estimat galanejar fecunditat d'imaginació, que cuidat en la forma y lo desenrotllament de l'obra.

En los vinents números irém ocupantnos de las demás composicions premiadas.

J. ROCA y ROCA.

HISTORIETAS MORALES.

MALAVINENSA.

(Continuació.)

VI. (1)

Al cap d' una setmana més, quan lo sol comensava son esclat de purissima llum, exiren de casa l' Assumpta dos mossos ab escopetas als brassos; montaren duas bravas cavalcadures, que comensaren à trotar alegrement envers l' esglesia del poble, y al cap de poca estona se sentiren, en breu espay de l' un à l'altre, quatre trets ó descàrregas de las duas escopetas de dos canons.

Acte seguit exíde la casa, en ordenat desorde, una gran colla de gent composta de pares y avis, oncles y cosins, padrins y amichs de la noya y d' En Prim, destacantse entre tots y sobre tots l' espiritual, encara qu' atrotinat barret de l' advocat Olotí, de qual *personatge* tenim feta lleugera menció. Tota aquella endiumenjada reunió de convidats semblava una florida vivent de flors y fruytas las més variadas.

Pujaren los més joves à cavall y los més vells als dos entoldats carros preparats à l' era.

Aparegué finalment la ditxosa parella.—En Prim ajudá à pujar y acomodarse al silló d' una robusta euga à la núvia; li doná ab una ma lo mocadoret de confits, qu' ella havia dexat damunt del pujador, arreglantli ab l' altre los plechs del devant del vestit; esperá à que ella s' acomodés bè una arrecada que se li havia moguda tot pujant; li posá à las mans las riendas, estrenyentli aquellas de pas; li retorná espléndidament la rialleta qu' ella li endressá, y va pujar y afermarse en altra euga, tot portant, al igual que sa pròcsima-futura costella, un mocador plé de confits, que lligá part-devant de la sella.

La comitiva empenqué la ruta en igual direcció qu'ls dos *balidors* qu' hem mencionat, y qu' anaren dexant sentir, de tant en quant, trets y cridoria.

Arrivá tothom sa y bo à l' esglesia, puix l' únich dolor qu' una indiscreta trepitjada causá en lo quart ull de poll del émulo de Papiniá à la terra del fajol y las barretinas, s' havia ja casi del tot calmat.

Los nuvis se donaren las mans y 'l sí sacramental; aquell sí qu' instantáneament acaba en l' espay, durant eternalment en lo temps, y, seguits, més que à l' anada, de donas pobras, homes vagamundos y xicots galifardeus, se 'n torná la comitiva més alegre de lo qu' havia anat à l' esglesia del poble.

VII.

Mentre las esposallas de l' Assumpta y d' En Prim tenian lloch, una pobra noya estava postrada al llit ab una febra que l' abrusava. Tots la conxeu.

¡Pobre cor d' àngel! ¡pobra ànima celestial! Miréusela: está ensopida, está sópita y respira ab la fadiga d' un vell de l' altra centuria. De tant en tant, bada 'ls ulls y al cap d' un moment de tenirlos ficsats en la petita obertura d' un dels tancats finestrons que te

(1) Véginse los números 7 y 8.

devant, los acluca com pera retenir lo plor que li surt à flor de cara. — Torneula à guaytar ab deteniment: sembla una santeta ab son front illuminat de resignació cristiana, ab sas galdas esblanquidas, ab sos llabis purs com un místich pensament.

Ara, ara sembla que per fi la son s'ha dolgut del seu mortal patir; sembla que s'es condormida del tot. — Així ho creu lo bon avi que mitx bada la porta del quarto y trau lo cap; mes no te temps d'haver posat detingut esment en la Margarideta, qu' aquesta somrient li fa:

—Entreu, entreu, avi Lluch; no dormo.

—¡Bona l'hem feta! — respon l'avi entre sério y rialler. — Es la quarta vegada que m' succeheix lo mateix avuy. Totas quatre vegadas m'he pensat que dormias y totas quatre m'has donat marso.

—Per ço mateix: entreu y veniu à ferme companyia.

—No, no: à tu 't convé dormir, y jo no vull esbullarte la son.

—Pero si no' n tinch! — replica la noya, incorporantse un poch.

—Tingat compte! — diu lo pobre vell, acostantse al llit y acotxant tot seguit à la Margaridoya.

—Veyeu com bado 'ls ulls?..... No 'n tinch lley de son.

—Donchs jo vull que 'n tingas.

—Oh! vos!..... vos tantas cosas voldriau que jo tingués y no tinch!

A aquestas ingénuas paraulas seguí una bella estona de silenci. Lo pobre vell se trobava embarrassat à despit del seu gran caudal d'esperiencia. Per fi, no sabé qué respondre y succehí que respongué lo pitjor:

—Tens rahó.

Y com tal contesta fou axuta à no poguer mes y 'l vell se penadí de haver comés una eczagallada, y comensá per reflexionar qu' era un totxàs de primera, acabá per desconcertarse y callar com un mut.

En mal punt callá: justament era quan la comitiva del casament tornava de l'esglesia y se sentia 'l resó d'una atapahida, axordadora fressa, mercés al vent més favorable que darse podia.

Al òurela'l bon jayo, esparrabillá la vista; s'adressá, com si hagués tinguda la forsa del trenta anys, y, sens dir una paraula, agafá ab tremolosos mans lo desmayat cap de la noya y l'apoyá y l'aclatá damunt son pit, fins que no va sentirse gens de soroll à la melancólica cambra.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

(S'acabarà.)

NOVAS.

Ha mort en esta capital un compositor catalá, n' Altimira. Qui havia compost anys enrera tantas cançonetas que s'havien fet populars, lo qui últimament havia dotat à la escena catalana de la bonica música de *L'hostal de la peyra*, sempre inspirat en mótijs populars de la nostra terra, ha dextat d'eczistir. Tothom qui 'l conexia ha plorat sa pèrdua. Tothom qui conexia sas composicions ha sentit sa mort. A nosaltres sols nos resta pregar pera que Déu l'haje en sa santa gloria.

Segons veyem en lo cartell qu' hem rebut, lo tema del certámen que celebrarà enguany la ACADEMIA BIBLIOGRAFICO-MARIANA serà Nostra Senyora de Guadalupe en Estremadura.

Totas las composicions deurán tractar lo mateix assumpto, oferintse un *laud de plata y oro* al mellor poema; una *citara de plata y oro* à la mellor llegenda; una *lira de plata* al mellor treball, en prosa, descriptiu e historich sobre 'l santuari de la dita Mare de Déu; una *medalla de oro* (no adjudicada en l'anterior certámen) à la mellor memoria historich-descriptiva de la instalació de la Academia y del edifici propi qu' actualment ocupa; y una *assutrena d'argent* qu' ha ofert la JUVENTUD CATÓLICA DE LÉRIDA pera la mellor *poesia catalana* dedicada à la Verge en lo misteri de sa immaculada concepció. A cada premi s'hi afegirà la entrega de deu volúms de lucosa edició d'est certámen poètic, com també s'entregarán als autors dels accessits que 'l jurat crega convenient donar.

De manera que dels cinch premis que s'ofereixen enguany en lo dit certámen, tant sols un n'hi ha pera las composicions escrites en la llengua que parlám y que parla 'l poble de Lleyda, y encara aquest únich premi ofert per una societat que no es la ACADEMIA; resultant d'axò que si no hagués estat per LA JUVENTUD CATÓLICA, hauria passat enguany aquest certámen sens haberhi un sol premi adjudicador à composicions escrites en catalá. Ingratitut tant mes gran quan es de tothom sabut (y no s'atribuesca axò à despit ni à un foll amor à nostra llengua) que en general, major lluhiment han donat als certámens de la ACADEMIA las composicions catalanas que las que à llur costat figuran escrites en llengua de Castella. Mes la tendencia qu' hem fet notar en lo cartell d'enguany de la ACADEMIA à escluir de sos certámens als poetas catalans, no volem ni podem nosaltres pendreho per mala banda, putx podriam ferir personalitats per nosaltres molt respectables; y ho atribuhirem sols à un descuyt lamentable, que desitjariam no's repetís l'any vinent; y tant com lamentable, estrany, quant per tot se desperta l'esperit catalá y regoneix tothom la nessecitat que d'escriure en nostra llengua tenim tots los bons fills de Catalunya.

No fa gayres dias que estigueren esposats en un dels salons del Ateneo Barcelonés, pera que 'ls pogués veure lo públich aficionat à las arts bellas, uns quadros del pintor catalá senyor Tusquets y de son company lo senyor Joris.

Feya temps que sabiam que era un artista'l senyor Tusquets, y per axò no 'n ha sorprès del tot la vista de sas darreras obras. No obstant, es tanta la diferencia qu' hem trobat entre sos quadros que portá à las darreras esposicions artísticas que s'han celebrat en lo local del passetx de Gracia y 'ls de que 'ns ocupem avuy, que, al veure 'ls avensos que en tant poch temps ha fet son autor y pensant en los que li farà adquirir son caràcter estudiós ab son talent artístich natural, no podem menys de veure en lo senyor Tusquets una esperansa d'un gloriós pervindre avuy y d'aquí ben poch un consumat artista, honra de nostra terra.

Armonia en lo conjunt, seguretat en la ezeccució, veritat y varietat en los tòns, bonichs efectes de llum, tals son en general las qualitats dels quadros del senyor Tusquets; qualitats que també en general, se notan en los dos que esposá 'l senyor Joris.

Coralment felicitem als dos artistes per llurs obras, y especialment à nostre compatrici que s'ha sabut ab sos treballs fer un nom no sols en nostra patria, sino encara en l'estranger.

Lo secretari de la Redacció, JOSEPH THOMAS.

Estampa CATALANA, Petritxol, núm. 6.